

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

תגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: מדוע בנות ישראל רצו לעבוד בשבת?

בבהמה וחייה גם כן, שנאמר 'חֲכֵמָה וְתְבוּנָה בְהֵמָה', בהמה בחינת בהמה. והיכן מצאנו שהיתה חכמה בבהמות? מבאר הכת"ס, שזה היה כאן בטוויית העיזים לצורך יריעות המשכן, שהבהמות לא זו בעת הטווייה.

על פי זה מתורצת השאלה, שבכל הדורות כאשר העיזים לא משתפות פעולה וקופצות ורוקדות בעת הטווייה, מלאכה זו נחשבת כלאחר יד, אבל בזמן המשכן שהעיזים שתפו פעולה, אין בזה חסרון של "כלאחר יד", ומלאכה מושלמת היא.

אומר ה"ישמח משה" בתחילת הפרשה, שהסיבה שהנשים טוו את הצמר בהיותו על העיזים, כיון שמלאכת המשכן נאסרה בשבת, חיפשו הנשים מרוב התלהבות של קדושה איזו מלאכה שיהיה מותר לעשותה בשבת, וכיון שטוויית הצמר על גבי העיזים היא מלאכה כלאחר יד, שהיא אסורה רק מדרבנן, ואין שבות במקדש ממילא הותר להם בשבת לטוות את הצמר על גבי העיזים בשבת.

בספר חקל יצחק מביא לזה רמז: עז"ם ראשי תיבות: ז' ימים עשו מלאכה, שמלאכה זו מותרת בכל ימי השבוע ואף בשבת.

נראה לומר לתת ביאור חדש מדוע נשות ישראל רצו לבנות את המשכן אף בשבת, בהקדם, מה שחידש בספה"ק אמרי אמת, שמובא בירושלמי (תענית דף כג.) בענין שבירת הלוחות, דכל עוד עשרת הדברות היו כתובים בלוחות, הן הם אשר נשאו את הלוחות הברית ולא הרגיש משה בכובד האבן, אבל משחטאו ישראל בחטא העגל, פרחו האותיות ולוחות האבן היו כבדים מנשוא, ובעל כרחו השליך משה את הלוחות מידי מחמת כובד האבן.

מחדש האמרי אמת, כל האותיות שהיו חקוקות בלוחות פרחו, אולם נשארה בלוחות מצוה אחת והיא מצות "זכור את יום השבת לקדשו". והוא מפרש על פי זה מה שאנו אומרים בתפילת שחרית של שבת: "ושני לוחות אבנים הוריד בידו וכתוב בהם שמירת שבת", ולכאורה היו בלוחות מצוות נוספות ולא רק שמירת שבת? אלא, שאפילו אחרי שנשברו הלוחות, עדיין היה "כתוב בהם שמירת שבת".

ומבאר האמרי אמת מדוע באמת לא פרחו האותיות המצוות על שמירת שבת, כי חטא העגל היה לאחר קבלת התורה ובחטא העגל פגמו בכל המצוות שקיבלו בהר סיני ולכן פרחו האותיות. אולם במצוות שבת שנצטוו עוד במרה, כיון שקדמה למתן תורה, לא היה בה פגם על ידי חטא העגל.

והנה המשכן בא לכפרה על חטא העגל, לפי זה יש לומר שלכן נצטוו ישראל שלא לעשות מלאכת המשכן בשבת, כי השבת לא נפגמה מחמת חטא העגל. אולם אצל הנשים שלא חטאו בעגל, שנאמר (קהלת ז', כ"ח) "אדם אחד מאלף מצאתי ואשה בכל אלה לא מצאתי", המשכן לא בא ככפרה על חטא העגל, אלא לתוספת קדושה והתעלות, ממילא עבורן אין צורך להימנע ממלאכה בשבת, ולכן רצו הנשים לעשות את מלאכת המשכן גם בשבת.

אם עד עתה עסקו הכתובים בציווי המשכן וכליו, הרי עתה בפרשת ויקהל עובר הכתוב למעשה. ובא הכתוב ומגלה כי לא רק הגברים לקחו חלק פעיל בבניית המשכן אלא אף הנשים.

"וְכָל הַנָּשִׁים אֲשֶׁר לְבֵן אֶתְנֶה בְּחֻמָּה טוּוּ אֶת הָעֵזִים". אחת מאומנויות הטווייה השגרתית לכאורה המובאת בתורה היא טוויית העיזים. אולם שימוש הכתוב בלשון שאינה רגילה - "טוו את העיזים". כאילו את העיזים עצמם טוו, מביאה את חז"ל למסקנה המדהימה שטווייה זו נעשתה על גבי העיזים עוד שהן חיים.

כך מבאר רש"י במקום: "שזו הייתה אומנות יתרה, שמעל גבי העיזים טווין אותן".

הצורך בלטוות את הצמר על גבי העיזים מסביר רבי יהונתן אייבשיץ בספרו תפארת יונתן: כיון שבעלי חיים אינם מקבלים טומאה, רצו שהצמר לא יקבל טומאה לכן עשו זאת בעוד הצמר על גבי הבהמה. לעומת זאת הספורנו מביא סיבה אחרת: שהשערות חלקים יותר לפני גזיזתן, והיריעות יותר נאים בטווייה על גבי העיזים. ויש אומרים, שאם היו גוזזים כבר שייך הצמר לבעל כי מה שקנתה אשה קנה בעלה (גיטין עז:), והנשים רצו לטוות מצמר ששייך להם.

הגאון רבי יואב וינגרטן זצ"ל בעל מח"ס חלקת יואב בחלק הנקרא "קבא דקשייתא" [שפירושו בארמית קב של תמרים, אבל גם בהשאלה לשונית קב של קושיות. כולל בתוכו 103 שאלות גימטריא של "קבא" שאלות חריפות בכל מקצועות התורה, ללא תשובות] בקושיה הס"ג הוא מביא קושיה, על פי דברי הגמרא בשבת (דף עד:) שאומרת: "אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: הטווה צמר שעל גבי בהמה בשבת - חייב שלש חטאות; אחת משום גוזז, ואחת משום מנפץ, ואחת משום טווה. רב כהנא אמר: אין דרך גזיזה בכך, ואין דרך מנפץ בכך, ואין דרך טווי בכך. ולא? והתניא משמיה דרבי נחמיה: שטוף בעזים וטוו בעזים! אלמא: טווייה על גבי בהמה שמה טווייה! חכמה יתירה שאני". וכתב רש"י: חכמה יתירה - כדכתיב וכל אשה חכמת לב, אבל להדיוט - אין דרכו בכך, והוא כלאחר יד. ע"כ. כלומר, כיוון שרוב העולם אינו רגיל בכך, הרי זה נחשב כלאחר יד להדיוט שעושה כן. ורוב הראשונים שם הכריעו כרב כהנא, שאם טווה צמר על גבי בהמה נחשב כעושה מלאכה כלאחר יד ופטור מהתורה.

שואל החלקת יואב, אם הטווייה על גבי העיזים נחשבת כלאחר יד, ממילא יש בה חסרון במלאכה וכיצד הועילה מלאכה זו עבור המשכן שמצריכה מלאכה לשם המשכן?

יש מתרצים על פי דברי הכתב סופר, שמסביר הסבר חדש בדברי הגמרא "חכמה יתירה שאני", שבדרך כלל כשטווים את הצמר על העיזים, העיזים לא מאפשרים וכל הזמן זזים וקופצים, וקשה לטוות עליהם צמר בישוב הדעת, אלא הוא מביא את המדרש שאומר: "ולא זו בלבד אלא כל מי שנתעסק במלאכת המשכן נתן בו הקב"ה חכמה בינה ודעת, ולא בבני אדם בלבד אלא אפילו

נמצא כי האותיות השחורות שנכתבות על הקלף הלבן, באים לרמז על שורש התורה שהיא אש שחורה על גבי אש לבנה. ולכן מצינו בגמרא מועד קטן (כו): הרואה ספר תורה שנקרע חייב לקרוע שתי קריעות, אחד על הגויל ואחד על הכתב. ע"כ.

נמצא, כי בספר תורה ישנן אותיות ותיבות שאפשר ללמוד אותם, וישנם מקומות פנויים וריקניים כמו בין פרשה לפרשה וכדומה שלמראית עין אין שם כלום, אבל באמת אין שום מקום ריק בספר תורה, כי אפילו שם ישנן אותיות נסתרות וגנוזות שאינן נראות לעין הגשמי.

ויש לומר, כי חידושי התורה שמתחדשים על ידי לומדי התורה, שורשם מאותן אותיות נסתרות הנמצאות בחלק הלבן של הקלף.

וכיצד יכול לזכות לגלותן?

זאת על ידי שלומד בצנעה ומסתיר עצמו בלימודו, אזי מעורר בזה מידה כנגד מידה שיגלו לו מן השמים את האותיות הנסתרות שבספר תורה, וזוכה לחדש חידושי תורה.

וכמו שכתב החידושי הרי"ם בספר הזכות (סוף הליקוטים): בעזרת השם יתברך, מתנם חנים אשר חנן ה' לשפל כמוני להבין מעט בתורתו הקדושה בחסדו הגדול ובחמלתו עלי, לא בצדקתי ובויושר לבבי, כי ידעתי את שפלותי... רק כי אוצר זה של מתנם חנים, מזה נותנים למי שיודע מיעוט ערכו ... כי עיקר הבריאה היה למען יכירו טובו וחסדו ... ומי שיודע שפלותו יותר, מכיר יותר חסד הקב"ה במה שניתן לו, ולכן **נותנים מאוצר זה למי שיודע שאין לו, וכיר כי הוא מתנת חנים. ע"כ.**

ומובא בשם הגאון הגדול הרב שטיינמן שליט"א, שהרבה תלמידי חכמים נפגעו כח החידוש שלהם מחמת הפרסום. ולדרכינו אמת הוא, כי אינו זוכה להשיג את האותיות ששורשן מהחלק הנסתר של התורה.

ובזה נבוא ונבאר מהו "גוילין נשרפין ואותיות פורחות", שרבי חנינא בן תרדיון על אף שהיה מקהיל קהילות ברבים, ולכאורה היה מלמד את התורה בפירסום ובגלוי. אולם לא היה בזה פגיעה ח"ו בלימוד שלו בצנעה, ולכן המשיך לזכות גם לחלק של הגויל, ובמיתתו, נעלמו גם חלק השייך לגויל וגם החלק ששייך לאותיות, ולכן "גוילין נשרפין ואותיות פורחות".

פרשת החודש:

כתב בספר פרי צדיק לרבי צדוק הכהן מלובלין ז"ע, בענין פרשת החודש וז"ל: סופר מהיהודי הקדוש זלה"ה שאמר שבשבת זה יש בו התחדשות בשפע בדברי תורה.

בספר דברי סופרים (דף צו): כתב וז"ל: וכמו ששמעתי על אחד קדוש שאמר: דברשת החודש היה מרגיש חידושין דאורייתא, דברים מחודשים.

ובספר שפתי צדיק (להרה"ק רבי פנחס מפילץ ז"ע פרשת זכור אות ח') כתב, בפרשת החודש בא ניצוץ אור חדש, שיוכל להיות כבריה חדשה.

האדמו"ר משומרי אמונים בעל החוקי חיים זת"ב, גם כאשר כבר ניהל עדה בירושלים, עשה לעצמו קביעות לחסות בצל קדשו של הרה"ק מוהר"א מבעלז ז"ע בשבת פרה ובשבת החודש, וביאר הטעם: ידוע מהרה"ק מצאנו ז"ע שאמר שחסיד צריך לנסוע לרבו בשבת פרה כי הצדיק מטהר טמאים. ובנו הרה"ק משינאווא ז"ע אמר, אבער יעך זאג, שבשבת החודש ניתן לקבל התחדשות המוחין אצל הצדיק. לכו נוסע אני בב' שבתות אלו.

הגמרא במסכת עבודה זרה (יה) מביאה: תנו רבנן, כשחלה רבי יוסי בן קיסמא הלך רבי חנינא בן תרדיון לבקרו. אמר לו: חנינא אחי! אי אתה יודע שאומה זו מן השמים המליכה, שהחריבה את ביתו ושרפה את היכלו והרגה את חסידיו ואבדה את טוביו ועדיין היא קיימת, ואני שמעתי עליך שאתה יושב ועוסק בתורה [ומקהיל קהילות ברבים] וספר מונח לך בחיקך. אמר לו: מן השמים ירחמו. אמר לו: אני אומר לך דברים של טעם ואתה אומר לי מן השמים ירחמו?! תמה אני אם לא ישרפו אותך ואת ספר תורה באש.

אמר לו רבי חנינא: רבי מה אני לחיי העולם הבא? אמר לו: כלום מעשה בא לידך? (ואשמע איך היית נוהג, רש"י). אמר לו: רבי, מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחילקתים לעניים. כלומר מעות הנחתי לסעודת פורים וסבור הייתי שהם מארנקי של צדקה וחילקתים לעניים, ומשנודע לי אחר כך לא חזרתי וגביתי מארנקי של צדקה. אמר לו: אם כן, מחלקך יהיה חלקי ומגורלך יהי גורלי (הואיל והיית וותרן בממונך, רש"י).

שואלים המפרשים, בתחילה שפוגש רבי יוסי את רבי חנינא הוא מוכיחו על שהוא מתגרה באומות וקהיל קהילות ברבים ומלמד אותם תורה, עד שהוא מתבטא ביטוי חריף מאוד "תמה אני אם לא ישרפו אותך ואת ספר תורה באש". לאחר מכן, כשנשאל על ידי רבי חנינא "מה אני לחיי העולם הבא", הוא שואל אותו: יש לך איזה מעשה טוב שעשית? האם לא די בכך שהוא מקהיל קהילות ברבים ומסכן את נפשו? לכאורה היה לו להשיב: "אדם שמסכן את נפשו להרבצת תורה, מובטח לו גן עדן".

אלא שמצינו במפרשים בביאור שאלת רבי יוסי "כלום מעשה בא לידך"? על פי דברי הרמב"ם בפירוש המשניות (סוף מסכת מכות), שהסיבה שהקב"ה הירבה תורה ומצוות עבור עם ישראל, כי בשביל לזכות לחיי העולם הבא צריך לקיים מצוה אחת בתכלית השלמות, נקיה וזכה מכל רבב ופגם. ואזי עומדת היא לו לזכות ומביאתו לחיי העולם הבא. כל מצוה שיש בה סרח של כבוד, או רצון לקבלת שכר, איננה מצוה נקיה. צריך מצוה, שתעשה אותה אך ורק לשם שמים. צריך האדם לחיות 90 שנה, כדי שתבוא לו מצוה אחת שהיא לשם שמים. לכן רבי יוסי שואל: "כלום מעשה בא לידך"? האם יש לך מצוה אחת נקיה?

ממשיכה הגמרא ואומרת: אמרו, לא היו ימים מועטים עד שנפטר רבי יוסי בן קיסמא והלכו כל גדולי רומי לקברו והספידוהו הספד גדול. ובחזרתו, מצאוהו לרבי חנינא בן תרדיון שהיה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהילות ברבים, וספר תורה מונח לו בחיקו. הביאוהו וכרכוהו בספר תורה והקיפוהו בחבילי זמורות, והציתו בהן את האור, והביאו ספוגין של צמר ושראום במים והניחום על לבו, כדי שלא תצא נשמתו מהרה. אמרה לו בתו: אבא אראך בכך? אמר לה: אילמלי אני נשרפתי לבדי היה הדבר קשה לי, עכשיו שאני נשרף וספר תורה עמי, מי שמבקש עלבונה של ספר תורה, הוא יבקש עלבוני. אמרו לו תלמידיו: רבי מה אתה רואה (פירשו התוספות: שהיה נראה בעיניהם שהיה לו לראות שום דבר תימה או מלאכים או דבר אחר. אי נמי, בשביל שהיו שומעין קול האותיות הפורחות ולא היו יודעין מהו)? אמר להן: גוילין נשרפין ואותיות פורחות. אף אתה פתח פיך ותכנס [בך] האש? אמר להן: מוטב שיטלנה מי שנתנה ואל יחבל הוא בעצמו. ע"כ.

וצריך להבין מה הענין "גוילין נשרפין ואותיות פורחות"?

נראה להסביר על פי מה שכתב הרמב"ן בהקדמתו על התורה, שבא לנו בקבלה שהתורה קדמה לבריאת העולם והיתה כתובה באש שחורה על גבי אש לבנה. ומקור הדבר במדרש (דב"ר ג, ב): אמר ריש לקיש: התורה שניתנה למשה, עורה של אש לבנה וכתובה באש שחורה. ע"כ. וכן הוא בירושלמי (שקלים פ"א ה"א): התורה שנתן לו הקב"ה למשה, נתנה לו אש לבנה חרותה באש שחורה. ע"כ.